

**Міністерство освіти і науки України
Маріупольський державний університет
Кафедра педагогіки та освіти**

**ОСВІТНІЙ МЕНЕДЖМЕНТ:
ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА**

Випуск 7

Маріуполь – 2019

ББК 74.04к2
УДК 371.014.5(477)(06)

Освітній менеджмент: теорія і практика : зб. наук. праць / за заг. ред. Л.В. Задорожної-Княгницької. Маріуполь: МДУ, 2019. 156 с.

Члени редколегії:

Задорожна-Княгницька Л.В., доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки та освіти Маріупольський державний університет

Восвутко Н.Ю., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та освіти Маріупольський державний університет

Мойсєєнко Р. М., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та освіти Маріупольський державний університет

Нетреба М. М., кандидат філологічних наук, доцент кафедри педагогіки та освіти Маріупольський державний університет

Тимофєєва І.Б. кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та освіти Маріупольський державний університет

Рецензенти:

Голюк О.А. – кандидат педагогічних наук, доцент, Вінницький державний педагогічний університет імені М. Коцюбинського.

Зайцева О.М. – кандидат педагогічних наук, доцент, Глухівський національний університет імені Олександра Довженка.

Рекомендовано до друку вченою радою факультету іноземних мов
Маріупольського державного університету
(протокол № 4 від 20 листопада 2019 року)

© Колектив авторів, 2019
© Кафедра педагогіки та освіти МДУ, 2019

Перспективи подальших досліджень. В межах даного дослідження можна розглядати не тільки теоретичні засади запровадження медіаосвіти в закладах загальної середньої освіти, але й організаційно-методичні умови впровадження медіаосвіти в навчальний процес. Також перспективою дослідження є побудова механізму практичної реалізації медіаосвітніх заходів в закладах загальної середньої освіти.

Література

1. Бондаренко Е. А. Технологии медиаобразования в современной школе. *Наукові записки. Серія: Педагогіка*. 2013. № 3. С. 8–13.
2. Європарламент ухвалив резолюцію «Про захист дітей у цифровому світі». *Інформаційно-ресурсний центр «Дитинство без насильства»: веб-сторінка*. URL: <https://rescentre.org.ua/novyny/ievroparlament-ukhvaliv-rezoliutsiiu-pro-zakhist-ditei-u-tsifrovomu-sviti> (дата звернення: 15.06.2019).
3. Іщенко А. Ю. Сучасна медіа-освіта: впровадження в Україні та міжнародний досвід. *Стратегічні пріоритети*. 2013. № 4(29). С. 80–84.
4. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція). *Media Sapiens* : веб-сторінка. URL: https://ms.detector.media/mediaprosvita/mediaosvita/kontseptsiya_vprovadzhennya_mediaosviti_v_ukraini_nova_redaktsiya/ (дата звернення: 16.06.2019).
5. Коропатник М. Медіаосвіта в Україні: історія і сьогодення. *Сіверянський літопис*. 2016. № 3(129). С. 159–174.
6. Медіаосвіта та медіаграмотність : підручник / ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк; За наук. ред. В. В. Різуна. Київ : Центр Вільної Преси. 2013. 352 с.
7. Михалева Г. В. Британские эксперты медиаобразования. *Интеграция медиаобразования в условиях современной школы* : сб. науч. трудов III Всероссийской заочной научно-практической конференции с международным участием. Москва : Изд-во МОО «Информация для всех». 2016. С. 86–89.
8. Словник журналіста: Терміни, мас-медіа, постаті / за заг. ред. Ю. М. Бдзілі. Ужгород : ВАТ Видавництво «Закарпаття». 2007. 224 с.
9. Федоров А. В. Медиаобразование: история и теория : учебное пособие для вузов. Москва : МОО «Информация для всех», 2015. 450 с.
10. Чельшева И. В. Методика и технология медиаобразования в школе и вузе / ред. А. В. Федорова. Таганрог : Изд. центр Таганрог. гос. пед. ин-та. 2009. 320 с.
11. Media and Information Literacy. *UNESCO* : веб-сторінка. URL: <https://en.unesco.org/themes/media-and-information-literacy> (дата звернення: 14.06.2019).
12. Media Literacy. *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences* : веб-сторінка. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/B0080430767043540> (дата звернення: 14.06.2019).

УДК 373.3/.5.014.6

Нетребя М.М.,
Ніколаєва О.В.

МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ ОСВІТИ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Анотація. У статті розкрито теоретико-методологічний аспект використання моніторингу якості освіти. Розглянуто різні підходи вітчизняних та зарубіжних науковців до визначення понять «якість освіти», «моніторинг якості освіти» «педагогічний моніторинг», «освітній моніторинг». Розкрито доцільність використання моніторингу для визначення

якості освіти. Викладена загальна технологія підготовки та проведення моніторингового дослідження у закладі освіти.

Ключові слова: *якість освіти, моніторинг якості освіти, моніторингові дослідження.*

Постановка проблеми в загальному вигляді. Заклад загальної середньої освіти є складною системою, яка постійно розвивається у соціально-економічному просторі України. Ці зміни вимагають нового підходу до управління школою, до переосмислення її завдань. Одним з механізмів, що сприяє модернізації управління, контролю якості освіти, є моніторинг. Використання моніторингових досліджень допоможе створити інформаційну систему, яка відслідковуватиме якість освіти та результати окремих видів діяльності навчального закладу. Здійснення освітнього моніторингу на всіх рівнях – від індивідуального та внутрішкільного до загальношкільного і міжнародного є необхідною умовою забезпечення якості освіти. Саме тому вивчення теоретико-методологічного аспекту моніторингу якості освіти є актуальною проблемою дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Для осмислення проблеми якості освіти і проведення моніторингових досліджень має значення вивчення наукових доробок вчених, які прямо або опосередковано торкалися цієї проблеми. У колі наукових інтересів дослідників якість освіти (В.Кальней, Т.Лукіна, Т.Макарова, С.Шишова, В.Вікторов), у т.ч. середньої (Т.Лукіна); якість підготовки учнів (О.Кузнецов); реалізації навчальних програм (О.Абдуліна, Н.Маркова); результати навчання або навчальні досягнення учнів (М.Грабар, О.Павлов); психолого-педагогічні засади проведення педагогічного моніторингу (П.Матвієнко, О.Майоров, Л.Сахарчук, І.Соколова). Зокрема, у працях зазначених науковців визначено концептуальні засади моніторингу якості освіти, рівні функціонування цієї системи та етапи проведення моніторингових досліджень, виділено об'єкти освітнього моніторингу, визначено його види, рівні, функції, а також обґрунтовано принципи побудови системи моніторингу якості вищої освіти, запропоновано періодизацію зарубіжного досвіду становлення моніторингу якості, представлено досвід міжнародних порівняльних досліджень якості освіти, запропоновано кваліметричну модель оцінки якості освіти. Науковцями визначено, що об'єктами педагогічного моніторингу можуть виступати окремі підсистеми освіти; процеси, що відбуваються у системі освіти; рівні освіти, управління освітою, види діяльності тощо.

Метою статті є розкриття теоретико-методологічного аспекту моніторингу якості освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних вітчизняних та зарубіжних наукових джерелах існує широкий спектр визначення поняття «якість освіти». У широкому сенсі якість освіти – це збалансована відповідність процесу, результату та освітньої системи меті, потребам і соціальним нормам (стандартам) освіти. У вузькому розумінні якість освіти - перелік вимог до

особистості, освітнього середовища й системи освіти, яка реалізує їх на певних етапах навчання [3].

Науковці розмежовують поняття «якість освіти», аналізуючи його як процес і як результат. Як результат якості освіти розглядається як стан та його здібність, що задовольняють потреби людини, відповідають інтересам суспільства і держави; як результат діяльності навчального закладу – вказує на відповідність рівня підготовки учнів вимогам діючих освітніх програм [7].

«Якість «освіти – результату», – як зазначає А.Субетто, – це якості особистості, які фіксуються завдяки категорії «культури» особистості, соціально-громадянської зрілості, рівня знань, умінь, творчих здібностей і вмотивованості. Якість «освіти – процесу» є сукупністю властивостей освітнього процесу, організованого в тій чи іншій освітній системі, які зумовлюють його пристосування до реалізації соціальних цілей з формування особистості» [18].

Отже, якість освіти розглядається сучасними дослідниками як єдність двох сторін освіти:

- процесуальної, в межах якої якість освіти-процесу розглядається як сукупність властивостей навчання та виховання, що визначають його пристосованість до реалізації соціальних цілей щодо формування особистості;

- результативної, що тлумачить якість освіти-результату як якість особистості, її соціально-громадянську зрілість, рівень знань та вмінь, творчих здібностей та мотивації до навчання [9, с.7].

Міжнародний інститут планування освіти пропонує розуміти якість освіти як якісні зміни в навчальному процесі і в навколишньому середовищі учнів, які можна зафіксувати як поліпшення їхніх знань, умінь і цінностей. Як зазначає О. Ляшенко, якість освіти – це узагальнений показник розвитку суспільства в певному часовому вимірі. Її варто розглядати в динаміці тих змін, що характеризують поступ держави в контексті світових тенденцій: освіта рухається до консолідації та інтеграції у світове співтовариство чи протистоїть йому, ставлячи власні інтереси понад усе [10].

Якість освіти – це показник результативності освітнього процесу закладу. Провідними факторами, що сприяють успішності динаміки розвитку школи, є: юридичний, науковий, кадровий, психологічний, економічний, інформаційно-методичний та управлінський. Кожний з зазначених вище факторів є важливим для реалізації головної стратегічної цілі навчального закладу, яка орієнтована на різнобічний розвиток особистості і може бути досягнута лише за умов системної і скоригованої роботи усіх підрозділів освітнього закладу. Серед основних параметрів забезпечення якості освіти можна назвати: якість розроблення й функціонування державних механізмів регулювання освітніх процесів, якість управління освітою, якість умов забезпечення освіти (матеріально-технічне, інформаційне, фінансове, кадрове тощо), якість педагогічних працівників, якість освітнього процесу, якість результатів освіти (особистості) та інше [11].

Важливим у процесі забезпечення якості освіти є розуміння та ставлення до цього процесу безпосередніх виконавців – освітян. Саме від них залежить і

ефективність процесу реформування освіти. На якість освіти впливає багато факторів, проте є серед них такі, що суттєво підвищують продуктивність діяльності вчителя і закладу в цілому, – це педагогічні технології. Сучасній школі потрібен не лише хороший учитель, а й учитель-технолог, учитель-майстер, учитель-новатор. Якість освіти відображає різні аспекти освітнього процесу – філософські, соціальні, педагогічні, політико-правові, демографічні, економічні тощо. Вона поєднує властивості й характеристики освітнього процесу та його результату, які спроможні задовольняти освітні потреби всіх суб'єктів навчально-виховного процесу. Якість освіти має теоретичний й практичний аспекти. З точки зору теорії це – пошук концептуальних засад визначення й оцінювання якості освіти, з точки зору практики – здійснення таких способів моніторингу якості освіти, котрі б впливали й управляли цим процесом. Ці аспекти якості освіти взаємопов'язані, оскільки не зрозумівши, що саме покладено в основу моніторингових досліджень, оцінювати якість освіти неможливо [4].

На всіх рівнях управління створено відповідно до нової редакції Закону України «Про освіту», систему забезпечення якості освіти, що має гарантувати цю якість, формувати довіру суспільства до системи й закладів освіти та органів управління освітою, постійно та послідовно підвищувати якість освіти, допомагати закладам освіти та іншим суб'єктам освітньої діяльності в підвищенні її якості. Складові цієї системи, відповідно до національного законодавства такі: система забезпечення якості в закладах освіти (внутрішня система забезпечення якості освіти); система зовнішнього забезпечення якості освіти; система забезпечення якості в діяльності органів управління та установ, що здійснюють зовнішнє забезпечення якості освіти [16].

В Україні для забезпечення якості освіти розроблено відповідні механізми, заходи, інструменти, критерії, правила, процедури, що допомагають оцінити стан якості освіти за всіма параметрами освітньої діяльності. Водночас на центральному рівні створено органи забезпечення якості освіти, діяльність яких спрямовується і координується українським Урядом через Міністерство освіти і науки України, зокрема: Український центр оцінювання якості освіти (утворено в 2005 р., здійснює зовнішнє незалежне оцінювання результатів навчання, здобутих на певному освітньому рівні, а також проводить моніторингові дослідження якості освіти), Державна служба якості освіти України (утворено в 2017 р.). На регіональному рівні ці органи представлено через спеціальні відділення. Мета їхньої діяльності, за інформацією, полягає в оцінюванні якості освітньої діяльності закладу освіти (інституційного аудиту), напрацюванні рекомендацій щодо її підвищення та вдосконалення внутрішньої системи забезпечення якості освіти, а також приведення освітнього та управлінського процесів у відповідність до вимог законодавства та ліцензійних умов [17]. Разом із тим в Україні діє Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО), яке було утворено в 2015 р. як постійно діючий колегіальний орган у сфері забезпечення якості вищої освіти.

Якість освіти досягається зусиллями всього педагогічного колективу. У тому, якими будуть ці зусилля, а отже, і якість освіти, істотну роль відіграє

ефективність реалізації керівником функції управління якістю діяльності педагогічного колективу. Отже, підтримка високих результатів освітнього процесу вимагає від керівника підвищення ефективності управління педагогічним колективом.

Якість освіти є показником, що визначає результативність національної системи освіти та ефективність управління нею, що є обов'язковою складовою державного управління освітою. Цей показник визначається за допомогою моніторингу. Поняття «моніторинг» має низку визначень, що пояснюється використанням цієї дефініції не тільки у сфері освіти. Слово «моніторинг» походить від латинського «monitor», що означає «той, що нагадує, наглядає». Тому в загальному розумінні цей термін можна тлумачити як стандартизоване спостереження за певним об'єктом або процесом, оцінку та прогнозування його подальшого стану. Однак у сучасній науці спостерігається багатогранність поняття «моніторингу». Різні підходи до розуміння призначення моніторингу та сфери його використання в педагогічній теорії та практиці представлено в таблиці 1.

Таблиця 1.

Сутнісні характеристики моніторингу в сучасній науково-педагогічній літературі

Автор визначення	Визначення моніторингу
В.Андрєєв [1]	Системна діагностика якісних і кількісних характеристик ефективності функціонування і тенденцій саморозвитку освітньої системи, включаючи її цілі, зміст, форми, методи, дидактичні й технічні засоби, умови й результати навчання, виховання й саморозвитку особистості й колективу.
С.Шишов, В.Кальней [20]	Сукупність безперервних контролюючих дій, які дозволяють спостерігати й коригувати за необхідності просування учня від незнання до знання.
Є.Хриков [19]	Система заходів щодо збору й аналізу інформації з метою вивчення й оцінки якості професійної підготовки й прийняття рішень про розвиток навчально-виховного процесу на основі аналізу виявлених типових особливостей і тенденцій.
О.Майоров [12]	Система збору, обробки, зберігання і поширення інформації про освітню систему або окремі її елементи, яка орієнтована на інформаційне забезпечення управління, дозволяє робити висновки про стан об'єкта у будь-якій момент часу і дає прогноз його розвитку.
Г.Єльнікова [7]	Супроводжуюче відслідковування і поточна регуляція будь-якого процесу в освіті.
Д.Матрос, Д.Полев, Н.Мельников [14]	Механізм контролю й відстеження якості освіти, постійне спостереження за навчально-виховним процесом з метою виявлення його відповідності бажаному результату або першочерговим пропозиціям, що дозволяє виявити тенденції розвитку системи освіти.

І.Анненкова [2]	Інформаційна система, яка постійно оновлюється на основі безперервного стеження за станом і динамікою розвитку основних складових якості освіти за сукупністю визначених критеріїв з метою вироблення управлінських рішень щодо коригування диспропорцій на основі аналізу зібраної інформації і прогнозування подальшого розвитку досліджуваних процесів.
-----------------	--

Як видно з таблиці, сучасні дослідники не одностайні у формуванні змістового наповнення дефініції «освітній моніторинг». Так, якщо Т. Стефановська включає до моніторингу оцінювання й прогнозування, таким чином суттєво розширюючи обсяг поняття й наділяючи його функціями, що виходять за межі процедур, пов'язаних з інформаційним забезпеченням управління освітньою системою, то В. Андрєєв звужує поняття моніторингу до діагностики, що ускладнює використання даних моніторингу в сфері управління названими у визначенні процесами [1].

Інші науковці, зокрема Д.Матрос, Д.Полєв, Н.Мельников, заперечують діагностику як провідну функцію моніторингу. За переконанням вчених, поняття «освітній моніторинг» як категорія педагогічна й управлінська – не копіює загальних положень теорії інформації, а переводить їх на мову педагогіки, психології й управління [14].

За допомогою моніторингу з'ясовують стан функціонування освітньої системи, вивчають процеси, що характеризують її як функціонуючий організм, якому властивий сталий розвиток, тому моніторинг ґрунтується на методології наукового дослідження, чітко визначаючи мету, предмет і об'єкт дослідження, концепції й гіпотези, що ведуть систему до прогнозованого результату. З цією метою вивчають умови, в яких функціонує освітня система, процеси, що характеризують її стан, і результати функціонування системи. Результатом аналізу різних поглядів науковців та дослідників на трактування моніторингу є виокремлення наступних ключових для даної дефініції суттєвих понять, що розкривають її зміст, а саме:

- відстеження (ознаки – цілеспрямованість, наукове обґрунтування, динамічність, безперервність, системність, організованість);
- відповідність бажаному результату;
- процеси обробки моніторингової інформації (збирання, опрацювання, систематизації, аналізу, узагальнення, оцінювання, інтерпретації, розповсюдження);
- поточна регуляція та коригування, оперативна діагностика, супровідне оцінювання;
- інформація (ознаки – повна, орієнтована на предметну галузь);
- управління, цикл (ознаки – неперервність, відновлюваність, динамічність);
- реакція на зміни (ознаки – чіткість);
- освітня система; показники (стандарт); спостереження (ознаки – постійність);

– визначення диспропорцій, вироблення та коректування управлінських рішень [4].

Завдання моніторингу в освіті є: визначення якості освітніх досягнень учнів, рівня їх соціалізації; встановлення зв'язків між успішністю учнів і соціальними умовами їх життя, результатами роботи педагогів, рівнем їх соціального захисту, моральними установками, запитами, цінностями тощо; оцінка впливу на освітній процес державних освітніх стандартів, навчальних програм, організації шкіл і класів, методичного та технічного обладнання та інших факторів; виявлення чинників, які впливають на хід та результати освітніх реформ з метою зменшення негативного їх впливу; порівняння результатів функціонування закладів освіти, систем освіти з метою визначення найбільш оптимальних шляхів їх розвитку; оцінка ефективності політики держави у галузі забезпечення гарантій доступності освіти та поліпшення її якості, залежність успішності учнів від їх соціального статусу [6].

Для сучасного керівника закладу загальної середньої освіти моніторинг має стати не просто процедурою, системою, а новим стилем у його науково-педагогічній та управлінській діяльності, оновленим мисленням, що міститиме в собі неперервні і довготривалі спостереження, аналіз, синтез, порівняння, уміння здійснювати різноманітні інтелектуальні операції, необхідні в різних ситуаціях та умовах, які вимагатимуть і висновків, і узагальнень, поширення інформації і прогнозування динаміки та основних тенденцій розвитку [14].

Педагогічний моніторинг є різновидом освітнього моніторингу. Він являє собою форму організації, збору та розповсюдження інформації про діяльність педагогічної системи, яка забезпечує безперервне стеження за її станом та прогнозування її розвитку. Педагогічний моніторинг, використовуючи дані медичних, психологічних, соціологічних досліджень, визначає, наскільки раціональними є педагогічні засоби дії, наскільки дидактичні засоби є адекватними проголошеним цілям і завданням виявлення індивідуальних особливостей учнів, специфіці середовища їхньої життєдіяльності [15].

Завдяки моніторингу формулюються висновки й судження про кількісні та якісні показники розвитку досліджуваного об'єкта, тому йому властиві ознаки технологічного процесу, в якому діють процедури й методики, характерні для різних способів збирання й оброблення даних та поширення інформації. За технологічним аспектом моніторинг схожий із соціологічним дослідженням, проте має більш широкий спектр завдань і засобів, серед яких найпоширенішим є тестування [5]. Освітня система занадто складна, багатоаспектна, щоб можна було відразу організувати такий моніторинг, який дав би змогу об'єктивно судити про стан справ.

Висновки. Отже, якість освіти розглядається науковцями як основа забезпечення й підвищення якості життя людини як головної мети існування держави. Науковці розмежовують поняття «якість освіти», аналізуючи його як процес і як результат. Якість освіти є показником, що визначає результативність національної системи освіти та ефективність управління нею, що є обов'язковою складовою державного управління освітою. Цей показник визначається за допомогою моніторингу. Моніторинг в освіті – це сучасний

механізм управління якістю освіти. Моніторинговий підхід в управлінні закладом освіти надає можливість простежити зміни, які відбуваються в освітньому процесі, матеріали і підстави для порівняння, аналізу, можливість побачити успіхи й недоліки в діяльності педагогічного колективу, внести корективи, спланувати подальшу роботу адміністрації, організувати науково-методичну роботу.

Державою для забезпечення якості освіти створена відповідна система, що включає необхідні механізми, заходи, інструменти, критерії, правила, процедури та відповідні органи.

Література

1. Андреев В.И. Проблемы педагогического мониторинга качества образования. *Известия Российской Академии Наук.* №1. 2001. С. 24–35.
2. Анненкова І.П. Моніторинг якості освіти у ВНЗ. URL: <http://e-learning.onu.edu.ua>. (дата звернення: 15.06.2019).
3. Вікторов В. Г. Основні критерії та показники якості освіти. *Вища школа України.* 2006. №1. С. 54 – 59.
4. Вікторов В.Г. Регулювання якості освіти як філософсько-освітня проблема : автореф. дис. на здобуття наук, ступеня д-ра філософ, наук : 09.00.10. Київ, 2006. 30 с.
5. Горб В.Г. Педагогический мониторинг образовательного процесса как фактор повышения его уровня и результатов. *Стандарты и мониторинг в образовании.* 2000. № 5. С. 33–37.
6. Гриневич Л.М. Методологічні засади цілісності системи моніторингу якості освіти. *Освіта і управління.* 2010. № 4. С.18 – 25.
7. Єльнікова Г. В. Наукові основи розвитку управління загальною середньою освітою в регіоні : [моногр.] К. : ДАККО, 1999. 303 с.
8. Концепція нової української школи. URL:: <http://mon.gov.ua/Новини/2016/12/05/konczepczya.pdf>. (дата звернення: 16.06.2019).
9. Лавренюк А.О., Войтенко В.І., Малинич Л.М., Мельник В.В., Гуменюк В.В. Управління якістю освіти. Хмельницький обл. ін-т післядипломної педагогічної освіти / заг.ред А.О.Лавренюк. Хмельницький : ХОППО, 2003. 181с.
10. Ляшенко О. І. Організаційно-методичні засади моніторингу якості освіти. *Педагогіка і психологія.* 2007. № 2 (55). С.35
11. Ляшенко О.І. Якість освіти як основа функціонування й розвитку сучасних систем освіти. *Педагогіка і психологія. Вісник академії педагогічних наук України: наук.-теорет. та інформ. журн. академії педагогічних наук України.* 2005. № 1. С. 5 – 12.
12. Майоров А.Н. Мониторинг в образовании. Интеллект-центр, 2005. 424 с.
13. Матвієнко П.І Комплексна оцінка дидактичного процесу. Полтава : Довкілля-К. 2005. 216 с.
14. Матрос Д.Ш., Полев Д.М., Мельникова Н.Н. Управление качеством образования на основе новых информационных технологий и образовательного мониторинга. М. : Педагогическое общество России, 2001. 128 с.
15. Поташник М.М. Качество образования: проблемы и технология управления (В вопросах и ответах) : метод. пособие. М. : Пед. об-во России, 2002. 352 с.
16. Про освіту: Закон України від 5 верес. 2017 р. № 2145-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
17. Створено Державну службу якості освіти України – рішення уряду. Новини. 2017. 6 груд. Офіц. сайт М-ва освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/stvorenoderzhavnu-sluzhbu-yakosti-osviti-ukrayini-rishennya-uryadu>.

18. Субетто А.И., Чекмарев В.В. Мониторинг источников формирования содержания высшего образования. М.; Кострома : Издательство Костромского гос. педагогического ун-та, 2006. 242с.
19. Хриков Є.М. Управління навчальним закладом. К. : Знання, 2006. 365 с.
20. Шишов С.Е., В.А.Кальней Школа: моніторинг качества образования. М. : Просвещение. 2000. 210 с.

УДК 373.015.31

Нетребя М.М.,
Умрихіна К.І.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ЛІДЕРСТВА

Анотація. В статті розглянуті основні поняття, що пов'язані з темою дослідження. Зокрема, увага приділяється визначенням лідер, лідерства, лідерським якостям, стилям лідерства. Чільна увага приділяється саме стану розвитку лідерства в історичній площині та на сучасному етапі існування.

Ключові слова: лідер, лідерство, лідерські якості, керівник.

Постановка проблеми. Проблема лідерства – одна з найактуальніших проблем сучасності. Все, що відбувається в житті нашого суспільства, як і у світі в цілому, ми обов'язково пов'язуємо з діями конкретних осіб, властивими їм якостями та лідерськими здібностями. Історія свідчить, що за більшістю соціальних потрясінь, значних перемін у суспільстві, економічних злетів і падінь, зазвичай, стоять визначні особистості та лідери.

Зміна пріоритетів у нашому суспільстві, де головною цінністю, суб'єктом культури і життя є людина, вимагає від сучасного закладу освіти системного, новаторського забезпечення освітнього процесу, який ґрунтується на демократичних засадах, принципах особистісно-орієнтованої взаємодії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ряд науковців й сьогодні звертають увагу до проблеми лідерства, над якою в тій чи іншій мірі працювали багато дослідників. Зокрема, відомі праці Г. М. Ашина, І. П. Волкова, В. Д. Гончарова, Є. М. Дубрівської, Н. С. Жеребової, І. С. Кона, Є. С. Кузьміна, І. С. Полонського, Б. Д. Паригіна, Л. І. Уманського. Природа, специфіка, функції, типологія лідерства, як форми неофіційного керівництва, досліджується в працях В. Ф. Ануфрієва, В. Д. Гончарова, В. І. Зацепіна, Т. Н. Мальковської.

Прояви лідерства в дитячих групах на кожному віковому етапі, їх специфіка й організаторські та координаційні функції широко розглянуто у працях психологів: Г. М. Драгунової, О. С. Залужного, І. С. Кон, А. П. Краковського, Д. І. Фельдштейна, та ін. Формування мотивації лідерства розглядається у відповідності з віковим підходом у вивченні онтогенезу особистості: Л. І. Божович, Д. Б. Ельконін, С. В. Походенко.

Проблему виховання лідерів, створення умов для розвитку лідерських здібностей та формування соціально-активної особистості досліджували такі